

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Ömer Çelik tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Ayşe Acar Başaran

HDP Batman Milletvekili

Tamamlandığında Türkiye'nin dördüncü büyük barajı olması beklenen Ilısu Barajı ve Hidro Elektrik Santrali ortaya çıktığı ilk günden beri yaratacağı sosyal, arkeolojik, siyasi ve ekonomik yıkım ve sorunlar nedeniyle yoğun tepkiler almıştır. Unesco'nun kültürel tarih mirası kriterlerinin on tanesinden dokuzunu karşılayan Hasankeyf'i tarihi bir miras olarak değerlendirmektense, bir doğa ve miras yıkımı olan baraj projesi ile yok etmenin tercih edilmesi hala anlaşılamayan ve açıklanamayan bir şaibedir. Baraj projesi olarak ancak %1 civarında enerji üretebilecek ve ekonomik olarak neredeyse hiçbir getirisi olmayacak olan Ilısu'nun kültürel bir miras olarak değerlendirildiğinde kazandıracak getirilerin hesaba katılmaması kamuoyunda yoğun tepki almaktadır. Bu kapsamda;

- 1) Hasankeyf'in UNESCO koruma listesine alınması için Bakanlığınıza herhangi bir başvuru olmuş mudur?
- 2) UNESCO'nun on kriterinden dokuzunu karşılayan Hasankeyf'in UNESCO koruma listesine alınması için Doğa Derneği tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılan başvuru neden UNESCO'ya ulaştırılmamıştır?

Hasankeyf'in karşıladığı Unesco Kriterleri

- a) Yaratıcı insan dehasının ürününü temsil etmesi: Hasankeyf Zeynel Bey Türbesi, Sultan Süleyman Camii, Köprüsü ve Dicle Nehri'ne tepeden bakan Kale gibi şaheserleriyle inanılmaz değerli bir bölgedir. Özellikle kalenin kapıları ve köprünün üstün tasarımı türünün tek örneği olma özelliği taşımaktadır. Gerçekten de, 40 metre açıklığındaki köprü dönemin geleneksel kargir yapı strüktürlerinin çok üzerinde bir başarı sergilemektedir.
- b) Tarihin belli bir zamanını veya kültürel mekanını, mimari veya teknolojinin gelişimini, anıtsal sanatları, şehir veya peyzaj mimarisinin insani değerler arasındaki etkileşimini göstermesi: Mezopotamya'nın kuzeyinde yer alan Hasankeyf dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Bölge halkı tarih öncesi devirlerden Roma ve Selçuk dönemine kadar pek çok farklı ve güçlü devletin yönetiminde yaşamıştır. Artuklu, Eyyubi ve Akkoyunlu dönemlerine ait yüksek kaliteli mimari eserler, farklı kültürlerin Hasankeyf'i ne kadar zenginleştirdiğinin kanıtı sayılmaktadır.
- c) Kültürel geleneğin, yaşayan veya kayıp bir uygarlığın eşi olmayan veya istisnai tanıklığını içermesi: Hasankeyf Ortaçağ'dan günümüze önemli izler taşıyan benzersiz bir şehir. Hasankeyf'i benzersiz yapan şeyler Dicle Nehri üzerindeki özel konumu ve bugüne taşımayı başardığı şehrsel ögeler. Son dönemlerdeki kazılarda da Roma dönemine ve öncesine ait ilginç mimari bulgulara rastlanması, kentin derinlere gider tarihi hakkında bilgi edinmemizi sağlıyor. Coğrafi olarak, bölge Suriye ve İran'ın mimari etkisi altında. 19. ve 20. yüzyılın modern şehirleşme dalgalarının Hasankeyf'i yok etmemiş olması bölgeyi ender bir kalıntı olarak daha da önemli kılıyor.
- d) İnsanlık tarihinin anlamını taşıyan veya temsil eden bir yapı, mimari veya teknolojik topluluğun seçkin örneği olması: Hasankeyf'te de birçok ev, dini ve

ticari yapı kayaya oyulmuştur. Bu gelenek çok uzun yıllar boyunca Dicle Nehri kıyısında yaşamış medeniyetlerle ilgili önemli tarihi ve estetik veriler sunmaktadır. Kalenin konumunun seçimi şehrin güvenliğini artıracak şekilde yapılmıştır. Dik yamaçların tepesine kurulan savunma yapıları yaygın olsa da, Hasankeyf'teki gibi incelikli bir işçilikle yapılmış olanlarını her yerde bulmak kolay değildir. Kapıların ve Küçük Saray adı verilen köşk üstün mimari nitelikleriyle Anadolu'daki askeri mimarinin en saygın eserleri arasında sayılmaktadır.

- e) Üstün bir doğal mucize ya da istisnai doğal güzellik ve estetik önem arz eden alanlar içermesi: Hasankeyf, Mezopotamya'yı oluşturan iki büyük nehirden biri olan Dicle Nehri'nin kuzeyinde yer alıyor. Orta Doğu'nun kurak toprakları ve Dicle Nehri'nin bitmez tükenmez temiz sularının bir araya gelişi bölgede sıra dışı bir doğal güzellik ve nehir kıyısındaki nadir bulunan ekosistemler adına olağanüstü estetik bölümler oluşturmuş durumda. Nehir bölgedeki en temel temiz su kaynağı ve yüz binlerce yıldır bölgedeki her şey ırmağın akışına göre şekillenmiş. Buna neredeyse 10 bin yıl öncesine giden insan yerleşimleri de dahildir. İrmağın yatağı tek başına eş bulunmaz bir doğal mucize.
- f) Evrensel anlamda devam eden ekolojik veya biyolojik gelişimin örneği olması veya ekosistem, kaynak su, karaya ait gelişim, hayvan ve bitkisel topluluğun örneği olması: Fırat havzasındaki nehir ve kanyon ekosistemlerinin hızla yok edilmesinin ardından Dicle Vadisi bu özelliklere sahip yegane örnek olarak kalmıştır. Bölgenin benzersizliği ve yerinin doldurulamazlığı, nadir bulunan, hassas ve tehlike altındaki göçmen kuş türlerinin sayısından ve havzaya özgü biyolojik çeşitliliğin boyutlarından da anlaşılabilir. Bölgedeki tatlı su canlılarının

tamamı yeri doldurulamaz bir biçimde o alana özgü canlılar. Bu durumu sadece Mezopotamya'ya ve hatta Dicle Nehri'nin alanlarında yaşayan pek çok bitki, balık ve avcı türünün varlığına bakarak anlamak mümkündür.

- g) İnsan yerleşimine, toprak veya deniz kullanımına ilişkin bir örnek sunması, özellikle bu örneğin geri dönüşümü olmayan değişimlerin etkisiyle dayanıklılığını yitirmemesi.
- h) Dünya tarihinin hayatın varlığı, kara parçalarının ya da önemli jeomorfik ve fizyografik detayların oluşmasında süre gelen önemli jeolojik süreçlerin önemli devrelerini temsil eden örneklerden olması.
- i) Biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için bilimsel olarak ve çevre korunması bağlamında tartışılmaz evrensel öneme sahip tehlike altındaki türler de dâhil olmak üzere gerekli pek çok önemli doğal habitata sahip olması.

3) Hasankeyf ve Dicle vadisinin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından UNESCO'ya başvuru yapılması neden uygun görülmemiştir?

4) Batman'ın Hasankeyf ilçesinde hangi kültürel/tarihi yapılar Yeni Hasankeyfe taşınacaktır? Taşınma faaliyetleri ne zaman olacak ve ne şekilde yapılacaktır? Ayakları duran tarihi köprü de taşınacak mıdır?

5) Küçük sarayın altı ve darphanedeki çatlaklar yüzünden kale girişleri yasaklandı. Peki kapatılma kararı alınan bu yerlerle ilgili destekleme çalışması yapıldı mı? Yapılmadıysa neden yapılmıyor?

5) Bilirkişi raporlarını hazırlayanlardan Doç. Dr. Özgümüş, bakanlık temsilcisi olarak Ankara Koruma Müdürlüğü'nde görev yapıyor. Doç. Dr Şevket Dönmez yine bakanlıkta temsilci olarak çalışmaktadır. Bilirkişiler neden daha tarafsız kişiler

arasından seçilmemiştir? Bilirkişi raporları neden geciktiriliyor? Örneğin 11 yıldır beklenen bilirkişi raporu hala hazırlanmamıştır.

- 6) Kalenin bulunduğu falez sular altında kalmayacak. Ancak birçok arkeolog ve mimara göre eğer çökerse üzerinde oturduğu kaya parçası ve arkasındaki binlerce mağara zarar görecektir. Bakanlığınızın bununla ilgili bir çalışması bulunmakta mıdır?
- 7) Selçuklu döneminden kalan Zeynel Bey Türbesi'nin başka bir yere nakledilerek kurtarılması planlanıyor. Bir eser, parçası olduğu coğrafi ve kültürel bütün yok edilmişken kurtarılmış sayılabilir mi?
- 8) Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı Hasankeyf Örenyeri kültürel envanteri neden hala yapılmadı?
- 9) İnsanlık tarihine ışık tutacak en eski medeniyetlerden kalanlar arkeolojik olarak tümüyle ortaya çıkarıldı mı? Ortaya çıkarılan bulguların ne kadarı kamuoyuna açıklandı? Göbeklitepe gibi tarihin yeniden yazılmasına yol açabilecek bazı bulgular gizleniyor mu?
- 10) Bütün insanlığın ortak kültürel mirasını sınırlı bir ekonomik menfaat uğruna yok etmeye kalkışmanızı dünya kamuoyuna izah edebilecek misiniz?
- 11) En az 10 bin yıllık kültürel bir mirası bir nesil tepe tepe kullanabilir mi? Bizden sonraki nesiller kendilerine nakledilmiş bir türbeden başka bir eser bırakmayan siyasetçileri sizce nasıl anacaklar?